

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів
денної форми навчання
з дисципліни «Економіка сталого розвитку та відповідальність бізнесу»

за напрямом (спеціальністю) 051 «Економіка»
освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

Укладач(і): д.е.н., професор Наталія ВАСЮТКІНА

Методичні рекомендації розглянуті та схвалені
на засіданні кафедри економіки повітряного
транспорту

Протокол № 19 від «4» вересня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Олена АРЕФ'ЄВА

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, МЕТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Навчальна дисципліна «Економіка сталого розвитку та відповідальність бізнесу» є вибірковою дисципліною та удосконалює теоретичні та практичні основи сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця за другим рівнем вищої освіти з освітньої програми «Економіка підприємства».

Метою навчальної дисципліни «Економіка сталого розвитку та відповідальність бізнесу» є формування у здобувачів синергетичного мислення на засадах концепції сталого розвитку економіки, набору спеціальних знань, набуття практичних умінь та навичок необхідних для прийняття раціональних економічних рішень в умовах соціальних та екологічних обмежень, а також застосування принципів та підходів сталого розвитку в наукових дослідженнях, професійній і соціальній діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- оволодіння основами теоретико-методологічних, методичних та організаційних підходів до формування засад сталого розвитку країн в умовах глобалізації та стратегій його реалізації;
- визначення особливостей глобальних проблем людства, набуття навичок, формування завдань та вибору методів забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем, зокрема підприємств, бізнесу, регіонів;
- опанування основних положень концепції сталого розвитку національної економіки, принципів побудови безпечного існування людства з урахуванням економічних, соціальних та екологічних аспектів;
- оволодіння навичками методології формування індикаторів сталого розвитку;
- набуття навичок виявляти залежність між ключовими показниками економічного розвитку суспільства та факторами, що на них впливають в контексті розуміння синергії складових сталого розвитку, виявляти їх вплив на діяльність суб'єктів господарювання;
- оволодіння теоретичними знаннями соціальної відповідальності бізнесу та практичними аспектами їх реалізації на різних рівнях взаємодії в соціально-економічній системі;
- набуття навичок використовувати принципи сталого розвитку для вирішення виникаючих проблем між різними економічними інтересами груп у суспільстві та окремої людини у конкретних практичних ситуаціях.

Самостійна робота здобувачів виконується в рамках індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з дисципліни відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій.

Теми робіт та завдання для виконання практичної частини самостійної роботи здійснюється здобувачем в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

Мета виконання самостійної роботи - є закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь, набутих здобувачем у процесі засвоєння всього навчального матеріалу з дисципліни «Економіка сталого розвитку та відповідальність бізнесу».

- При виконанні самостійної роботи здобувач повинен засвідчити вміння:
- аналізувати економічну компоненту сталого розвитку країни, галузі, підприємства;
 - генерувати, обробляти показники, що характеризують рівень економічного розвитку країни, галузі, підприємства та формувати стратегії їх розвитку;
 - визначати індикатори сталого розвитку економіки та окреслювати механізми їх вдосконалення;
 - здійснювати розрахунок індикаторів, категорій політики та індексу сталого розвитку на рівні країни, галузі, підприємства;
 - виявляти залежність між ключовими показниками економічного розвитку суспільства та факторами, що на них впливають;
 - виконувати сценарне моделювання процесів, що впливають на збалансований розвиток економічних систем;
 - використовувати принципи сталого розвитку для вирішення конфліктів між різними інтересами суспільства та окремої людини чи групи у конкретних практичних ситуаціях.

Конкретна мета завдання міститься у вивченні та засвоєнні у здобувачів комплексу теоретичних знань і практичних навичок з налаштування економічних процесів підприємства на знаходження шляхів до свого сталого розвитку та підвищення відповідальності бізнесу.

2. ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема самостійної роботи обирається здобувачем з переліку запропонованих тем на початку вивчення курсу (додаток А).

Структура індивідуального завдання наступна:

- титульний аркуш (додаток Б);
- зміст;
- вступ;
- основна частина
- висновки і пропозиції;
- список використаних джерел.

Обсяг виконаної роботи повинен складати не менше 30 сторінок друкованого тексту.

У **вступі** (2 – 3 сторінки друкованого тексту) розглядаються:

- актуальність теми, її теоретичне та практичне значення;
- мета, яку ставить перед собою автор при написанні роботи;
- об'єкт, предмет дослідження в роботі;
- завдання автора щодо досягнення мети, що співпадають з пунктами розширеного плану, за яким студент виконуватиме роботу;
- короткий огляд літературних джерел, оцінка повноти і глибини розкриття даної теми в літературних джерелах;
- чому дана тема розкрита саме в такій послідовності.

Основна частина складається з теоретичної та практичної складових. У теоретичному розділі розкриваються наукові підходи до визначеної проблеми, висвітлюються основні теоретичні положення, подається тлумачення основних понять дослідження. Подається понятійно-категоріальний апарат, а саме, висвітлюються існуючі різноманітні погляди дослідників на сутність основних понять, які стосуються обраної проблеми (із обов'язковим посиланням на джерело інформації), зробити їх критичний аналіз, здійснити їх критичне співставлення, узагальнення та викласти власний погляд. Наводиться еволюція розробок щодо предмету дослідження, здійснюється їх критичний аналіз. Також в даному розділі мають бути охарактеризовані існуючі підходи до класифікації та висвітлені фактори, що впливають на предмет дослідження, визначені його роль та місце в загальній системі сталого розвитку.

У практичному розділі надається інформація, характеристика, узагальнення досліджуваного питання на прикладі конкретної організації або ринку. Автором може бути викладено особистий погляд на тему чи проблему, який не претендує на вичерпну трактовку предмету опису. Аналітична частина по ходу тексту повинна бути ілюстрована таблицями, графіками, схемами, діаграмами і т.п. Разом з тим потрібно уникати надлишку інформації. Виклад тексту самостійної роботи демонструє вміння здобувача вищої освіти стисло, логічно і аргументовано подавати матеріал, розкривати причинно-наслідкові характеристики. Зміст розділів основної частини повинен точно відповідати темі роботи і повністю розкривати її. Рекомендований обсяг основної частини – 20-25 сторінок.

Кожен з розділів в роботі розбивається на підрозділи так, щоб ці підрозділи були частками цілого, а також дотримувалась завершеність думки та логічність переходу від одного підрозділу до іншого.

Розділи самостійної роботи повинні бути пов'язані один з одним або доповнювати один одного і становити певну цілісність. Теоретичні і методичні положення, викладені в першому розділі, є вихідною точкою для аналізу станів, компонентів, що формують підґрунтя для сталого розвитку та основа рекомендацій, що висвітлюються в другому розділі.

Висновки і пропозиції (2 – 3 сторінки друкованого тексту) повинні логічно завершувати роботу і мати конкретний характер. Тут аналізуються поставлені у вступі завдання, узагальнюються дослідження теоретичних знань і практичних питань зі сталого розвитку, вказуються пропозиції здобувача щодо вдосконалення досліджених ним питань в роботі.

В списку використаної літератури (15 – 20 позицій) вказуються лише ті джерела, які були використані при написанні самостійної роботи.

3. ПІДБІР ТА ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Зміст самостійної роботи багато в чому залежить від правильного підбору літератури. Новизна та рівень використаної в роботі літератури особливо позначається на якості теоретичного розділу. Враховуючи зміни у трактуванні соціально-економічних явищ та процесів, впровадження цілком нових напрямків у вітчизняну економічну науку, літературу слід підбирати останніх років

видання, українських авторів, серед якої можна було б знайти різні підходи у розв'язанні досліджуваної проблеми, а також висвітлення різних аспектів проблеми.

Складання бібліографії краще починати з робіт, надрукованих у поточному році, поступово переходячи до творів, надрукованих у попередні роки. Такий порядок звільняє від дублювання запису робіт з однієї й тієї ж проблеми та полегшує вивчення питань теми з урахуванням вимог сучасності.

Підібрану літературу доцільно записувати у картотеку, куди вписуються: прізвище автора; назва статті (книжки); місце видання, назва видавництва та рік видання для книжок; назва журналу, рік видання та номер для журналів; сторінки журналу (книжки).

У процесі роботи над літературою слід робити виписки, які містять найбільш важливі визначення, факти та статистичні дані, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Важливими джерелами даних є статистичні довідники, більшість з яких випускається щорічно.

З усіх фактів і цифр, які є в літературі, слід виписувати лише ті, які мають безпосереднє відношення до теми роботи.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Керівництво написанням самостійною роботою (ІНДЗ) здійснює викладач курсу «Економіка сталого розвитку та відповідальність бізнесу».

Графік здачі та захисту ІНДЗ розробляється відповідно до календарного плану на поточний навчальний рік.

В зазначені терміни здобувач здає завершену і належним чином оформлену самостійну роботу. Перевірка самостійної роботи (ІНДЗ) здійснюється викладачем – керівником згідно встановленого графіку перевірки самостійних робіт.

5. ОФОРМЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги

Зразок титульного листка подається в додатках до методичних рекомендацій.

Робота друкується на комп'ютері на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) в текстовому редакторі Microsoft Word у форматі Times New Roman текстового редактору Word розміру 14 з 1,5 міжрядковим інтервалом.

Друкуючи текст роботи, необхідно залишати поля таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм, абзац – 1,25 мм.

Шрифт друку має бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності, ніяких виділень жирним шрифтом і курсивом в тексті не повинно бути (крім заголовків структурних частин та підрозділів).

Щільність тексту повинна бути однаковою. Після того, як робота надрукована, її необхідно уважно прочитати і акуратно виправити всі друкарські помилки. Робота подається до захисту добре вичитаною, без будь-яких помилок і виправлень.

Заголовки структурних частин роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ" друкують великими літерами, жирним шрифтом, симетрично до тексту. Оскільки домашня робота поділяється на окремі розділи, то заголовки друкуються великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, то їх розділяють крапкою.

Відстань між заголовком структурної частини та підрозділом або структурної частини та текстом повинна дорівнювати одному інтервалу.

Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки (підрозділ не є структурною частиною роботи, тому відстань між текстом попереднього підрозділу і заголовком наступного підрозділу та текстом повинна дорівнювати одному інтервалу).

5.2. Нумерація

Нумерація сторінок, розділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подається арабськими цифрами без знака №.

Титульний аркуш та зміст є відповідно першою, другою сторінками роботи. Нумерація починається із сторінки "3" зміст. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Такі структурні частини роботи як зміст, вступ, висновки і пропозиції, список використаних джерел не мають порядкового номера. Всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини друкованої роботи, нумеруються звичайним способом. Не нумеруються лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: "1. Вступ" або "Розділ 3. Висновки". Номер розділу ставлять після слова "РОЗДІЛ", після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Якщо в розділі наявні підрозділи, то номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: "2.3." (третій підрозділ другого розділу). Далі у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

5.3. Ілюстрації, таблиці, формули

Ілюстрації (схеми, графіки) і таблиці подаються в роботі після тексту, де вони згадані. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються

послідовно під ілюстрацією. Якщо ілюстрація розміщена на окремій сторінці роботи, її включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом "Рис." і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих в додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу), Рис. 1.3, Рис. 2.1. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу арабськими цифрами. У правому верхньому куті розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера (без знаку номер). Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад, таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу). При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть слова: "Продовження табл." і вказують номер таблиці, наприклад, "Продовження табл.1.2". На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово таблиця в тексті пишуть скорочено, наприклад, "... в табл. 1.2". Заголовки таблиць мають відповідати її змісту, бути короткими, чітко визначеними і повністю відповідати розміру таблиць. Їх розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово "Таблиця" починають з великої літери. Назву не підкреслюють і в кінці заголовку крапки не ставлять.

Таблицю розміщують відразу ж після першого згадування про неї в тексті.

Заголовки граф починаються з великої літери, підзаголовки – з маленької, якщо вони одне речення із заголовком, і з великої, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не менше 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

При використанні формул необхідно дотримуватися певних техніко-орфографічних правил.

Найбільші, а також довгі і громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують у середині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки.

Рівняння і формули розміщуються симетрично до тексту, виділяться з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння вміщується в один рядок, його слід перенести після знаків рівності "=" або після знака "+", мінус "-", множення "x", ділення ":".

Нумерувати слід лише формули, на які є посилання у наступному тексті. Інші нумерувати не рекомендується.

Формули (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Номер формули – дробу подають на рівні основної горизонтальної риси формули.

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації.

5.4. Посилання та цитування

Посилатися рекомендується на останні видання публікації.

У посиланні в тексті роботи на декілька використаних джерел слід зазначити порядковий номер за алфавітним переліком джерел і виділяти квадратними дужками, наприклад, "...у працях [2 - 7]...".

Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на конкретну сторінку відповідного джерела, то це робиться таким чином:

Цитата в тексті "...наукові основи побудови фінансової системи..."[6, 3]. У дужках цифра 6 означає джерело в списку використаних джерел, а цифра 3 – сторінку в цьому джерелі.

Звертаємо увагу дослідників на те, що у випадку використання відомостей, матеріалів з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в роботі.

Для підтвердження власних аргументів автору необхідно наводити цитати з авторитетного джерела. Це вимагає точного відтворення цитатного тексту. Вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається та закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;
- цитування повинно бути без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами) треба бути граматично точними у викладі думок автора і давати посилання на відповідне джерело і його автора.

5.5. Список використаних джерел

Список використаних джерел розміщується після основного змісту роботи (їх повинно бути не менше 15).

При оформленні списку літератури слід дотримуватись правил оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел згідно

ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

6. ПОРЯДОК ПОДАННЯ І ЗАХИСТУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Допускається до захисту, але повертається на доопрацювання, якщо:

- тема розкрита недостатньо, матеріал якогось розділу не розкриває теми;
- відсутні посилання на джерела інформації, а є запозичення в тексті роботи;
- недостатньо змістовним є аналіз досліджуваного за тематикою питання;
- вступ та висновки не відповідають вимогам, змістом не пов'язані з темою роботи.

Не допускається до захисту, якщо:

- не розкрито змістовну складову розділів;
- робота неохайно оформлена;
- роботу списано з літературних джерел, тобто вона не має самостійного характеру;
- робота не має практичного характеру, виконана без використання практичних даних підприємств, ринків;
- готова робота здається не пізніше, як за 5 днів до диференційованого заліку з дисципліни.

Тематика завдання до самостійної роботи

1. Концепція трьох складових сталого розвитку та її практичні наслідки
2. Синергетична парадигма економіки сталого розвитку.
3. Порівняльний аналіз індикаторів сталого розвитку
4. Політика сталого розвитку в установах системи ООН
5. Сталий розвиток в ЄС: модель транскордонного співробітництва, регіональні стратегії розвитку стратегії просторового розвитку
6. Суть та завдання екологічної макроекономіки для сталого розвитку.
7. Економічні категорії сталого розвитку
8. Поняття екологічних систем, підходи до їх визначення, практика впровадження
9. Досвід впровадження еколого-економічних інструментів сталого розвитку в Україні
10. Міжнародне співробітництво України з питань сталого розвитку
11. Переструктуризація національної економіки в системі сталого розвитку
12. Сталий розвиток економіки об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в Україні
13. Національна безпека та сталий розвиток України
14. Екологічні передумови структуризації національної економіки
15. Вплив людського розвитку на суспільство.
16. Людський розвиток і кризові явища в економіці.
17. Генеза людського розвитку.
18. Сучасні загальносвітові проблеми розвитку людства.
19. Зміст концепції людського капіталу
20. Інституційні теорії сталого розвитку
21. Методи еколого-економічного оцінювання та індикатори сталого розвитку
22. Світовий досвід стимулювання розвитку людських ресурсів.
23. Особливості національних систем менеджменту.
24. Моделі економічного розвитку.
25. Спрямування суспільства до моделі сталого економічного розвитку.
26. Концептуальні підходи до розробки парадигми соціально-економічного розвитку України у XXI сторіччі.

